

6 APRIL 1962

LARS NABSETH:

"The golden sixties"

338.98

Vid inträdet i 60-talet var det många ekonomer särskilt i USA som talade om de gyllene tider som väntade under det nya decenniet. Produktionen skulle stiga snabbt som följd av teknikens landvinningar och fortsatt kapitalackumulation. Konsumenterna skulle få skörda frukterna härav i form av tillgång till fler varor, bättre varor och nya varor, vilka skulle förljuva livet under framför allt den ökade fritid som var att vänta. I USA tycks recessionen under 1960/61 ha medfört ett chockartat uppvaknande från de vackra drömmarna och man är nu på det klara med att det kan vara nog så besvärligt att hålla sig kvar på vägen till paradiset.

I Västeuropa tycks däremot utvecklingen ännu så länge i högre grad ha stämt överens med förväntningarna. Detta gäller kanske inte minst i vårt eget land. Nu har det också lagts fram en långtidsutredning som finner att vi även under de närmaste åren har möjligheter att få till stånd en snabb ökning av nationalinkomsten i landet.

Den långtidsutredning som nu presenterats under titeln *Svensk Ekonomi 1960—1965* är den fjärde i ordningen under efterkrigstiden. Uppläggningen och presentationen av arbetet har varit densamma som i 1955 års långtidsutredning vilket inte är att förvåna, eftersom såväl denna som den nu framlagda stått under ledning av professor Ingvar Svennilson. På samma sätt som tidigare är också utredningen en blandning av prognos och program. Men när det gäller slutsatserna är inte likheterna med tidigare utredningar lika framträdande. I 1955 års utredning tryckte man framför allt på behovet av att

Lös problemet med

**HÅLKORTS-
OCH
DATAMASKINER**

LM ERICSSONS DRIFTKONTROLL AB · STOCKHOLM 21 · TEL. 27 27 25

öka investeringarna i vår ekonomi. Det skulle visserligen också bli visst utrymme för konsumtionsökning men detta var mycket begränsat. Vi kan i dag konstatera att ökningen av nationalprodukten under perioden 1955—1960 blev inte oväsentligt större än i det mest optimistiska alternativ som utredningen laborerade med. Mot en beräknad ökning om ca 2,9 procent per år står sålunda en faktisk ökning om ca 3,3 procent per år. Denna kraftigare ökning av nationalprodukten möjliggjorde en större både kapitalbildning och privat konsumtionsökning än som beräknats.

4 procents årlig BNP-ökning

I den nu framlagda utredningen har man räknat med att den årliga ökningen av nationalprodukten skall kunna bli än snabbare än under slutet av 50-talet och komma att uppgå till 4 procent per år. Det för dagens konsumenter mest glädjande i denna slutsats är att ökningen anses kunna uppnås utan någon ytterligare stegring av investeringskvoten i samhället. Den privata konsumtionsvolymen beräknas sålunda kunna stiga i takt med nationalproduktens stegring. Tiden har nu tydligen kommit för konsumenterna att skörda frukterna av tidigare upppoffringar.

Som underlag för utredningens antagande om produktionsutvecklingen har använts enkätmaterial som insamlats från olika näringsgrenar över produktionsplanerna för de närmaste åren. Särskilt utförligt har industrisektorn behandlats. Resultaten av undersökningen inom denna sektor som utförts av Industriens Utredningsinstitut har samlats i en särskild skrift som mera utförligt än i långtidsutredningen behandlar utvecklingen för industrin under första hälften av 60-talet. Denna studie har givits titeln »Framtidsperspektiv för svensk industri» och har författats av institutets förre chef, nuvarande bankdirektören Jan Wallander.

Planerna inom industrin visar att produktionen under de närmaste åren kan väntas stiga icke oväsentligt snabbare än under 50-talet utan att därför någon mera väsentlig ökning av industrins investeringar behöver inträda. Detta sammanhänger med de stora industriinvesteringar som företagsits under de senaste åren och som under de närmaste åren kommer att mogna ut i ökad produktion. Ett utmärkt exempel härpå är järnverket i Oxelösund. Det är huvudsakligen denna ökning av expansions takten inom industrin som ger upphov till den snabbare stegringen av nationalprodukten.

Kalkyl för kapacitetsutveckling

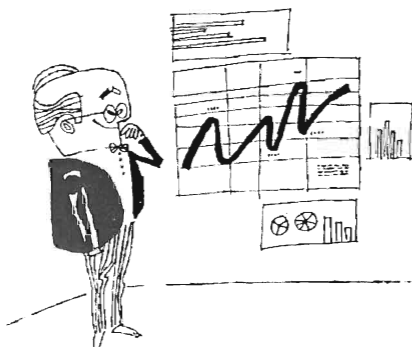
Det måste emellertid framhållas att de framlagda planerna endast anger den möjliga produktionsökningen. Det är en kalkyl för kapacitetsutvecklingen som presenteras. För att kapaciteten verkligen skall utnyttjas krävs att de förutsättningar som uppställts för kalkylerna verkligen håller. Utredningen har sålunda antagit att Sverige på ett eller annat sätt kommer att anslutas till Europamarknaden. Om så inte skulle bli fallet, kommer med stor sannolikhet produktionsutvecklingen att få ett mindre gläd-

jande förlopp. Det är ju att märka att det framför allt är våra stora exportindustrier, järn-, skogs- och verkstadsindustrierna, som väntas expandera kraftigt. Försämras förutsättningarna för denna expansion kan detta inte undgå att få återverkningar för hela vår ekonomi.

Industriföretagen har också vid sin planering utgått från att produktionsökningen skall uppnås genom en inte obetydlig ökning av antalet sysselsatta. Enligt långtidsutredningens kalkyler ger emellertid inte arbetskraftsutvecklingen i vårt land utrymme för en så kraftig stegring av sysselsättningen. Man har därför ansett att den möjliga ökningen av industriproduktionen skall ske genom en mindre ökning av sysselsättningen än som planerats men i stället genom en avsevärt större ökning av industriinvesteringarna än som planlagts.

Mer investeringsstimulerande klimat krävs

Det är väl i och för sig troligt att företagen i sina investeringsplaner underskattat de investeringsbehov som kommer att inträda under de närmaste åren. Det är en iakttagelse från tidigare långtids-

— Långtidsprognosernas värde ligger i att de efteråt ger ett tillförlitligt mått på den grad av felbedömning de byggde på.

utredningar att så brukar vara fallet. Men det förefaller ändå som en ökning av industriinvesteringarna med ca 50 procent under perioden 1961—1965 jämfört med perioden 1956—1960, vilket utredningen anser nödvändigt, kommer att kräva ett betydligt mera investeringsstimulerande klimat än vad som nu råder. Det hade varit önskvärt att utredningen mera i detalj diskuterat vilken ekonomisk politik som behöver föras under de närmaste åren för att den angivna målsättningen ifråga om industriinvesteringarna skall uppnås. Man pekar visserligen på att en väntad lättnad av läget på kapitalmarknaden bör kunna ge utrymme för ökad industriell upplåning. Men det måste samtidigt observeras att de minskade självfinansieringsmöjligheter som sannolikt kommer att föreligga för industrin under 60-talet kommer att kräva ökade lånemöjligheter redan för att kunna bibehålla den nuvarande investeringsnivån. För att en kraftig ökning skall komma till stånd är det tydligen mycket betydande belopp, som skall ställas till industrins förfogande under de närmaste åren. Industrin måste då i helt annan utsträckning än som varit fallet under de senaste åren få möjlighet att ge ut obligations- och förlagslån.

Även när det gäller finanspolitiken kommer sannolikt förändringar att behövas om man skall få till stånd den önskade investeringsaktiviteten inom industrin. Det förefaller exempelvis helt irrationellt att ha en skatt på näringslivets investeringsvaror (som följd av omsättningsskattens konstruktion) under en period, då vi sannolikt kommer att vara oroliga för att näringslivets investeringar blir mindre än som är önskvärt.

Bostadsbrist och hyresreglering

När det gäller bostadsinvesteringarna har utredningen ansett att en ökning av bygg-

nationen från ca 70.000 lägenheter under 1960 till 85.000 lägenheter 1965 bör vara möjlig. I och för sig hade man velat föreslå en ytterligare höjning, men en begränsning i kapaciteten att planera och bygga gör en ytterligare ökning omöjlig. Den föreslagna höjningen är inte heller större än att bostadsinvesteringarnas andel av de totala investeringarna i vår ekonomi enligt kalkylerna kommer att sjunka något mellan 1956—60 och 1960—65. Man tror emellertid inte att det föreslagna bostadsbyggandet är tillräckligt för att bostadsbristen skall vara hävd 1965. Utredningen har också mera i förbigående givit sig in på en diskussion av bostadsbristens samband med den rådande hyresregleringen. Därvid har särskilt vådorna av hyressplitringen påtalats.

Här tycker man att utredningen i betydligt högre grad kunde ha tagit bladet från munnen. Snedvridningarna som följd av hyresskillnaderna för olika konsumenter leder till allt orimligare konsekvenser ju mer hyrorna i nybyggda hus stiger. Någon risk för att en mera utförlig diskussion av hyresregleringens nackdelar skulle ha medfört en alltför snabb avveckling av regleringen får inte anses föreligga.

Begränsade möjligheter att ändra utvecklingen

Det kan om den nu framlagda långtidsutredningen sägas att den bättre än sina föregångare redovisar de planer och tendenser, som föreligger inom olika sektorer av vår ekonomi och vilka uppenbarligen är av stort intresse för alla dem som är intresserade av den samhällsekonomiska utvecklingen. När det gäller den prioritering mellan olika behov som utredningen förordar kan man naturligtvis alltid allt efter skilda värderingar ha olika uppfattningar. Man frapperas ändå när man läser utredningen av hur låst

i blickpunkten för

modern

kontors

inredning

ASKI-BOLAGEN

Brunkebergstorg 11. Sthlm. Tel. 23 40 55
Filialer: Göteborg, Malmö, Sundsvall
Fabriker: Bodafors, Eksjö

vår utveckling under ett par år framåt är av de tendenser, som föreligger i dagsläget och av hur relativt begränsade möjligheter vi har att på kort sikt ändra på utvecklingen. Utredningens slutsats att det vid rådande tendenser finns möjligheter att öka takten i vårt framåtskridande utan att investeringskvoten höjs måste förvisso betecknas som tillfredsställande. Det gäller bara att vi nu för en sådan ekonomisk politik, att detta snabbare framåtskridande verkligen kommer till stånd.